

Coalitie voor een Waardige 1 juli Herdenking

POSITION PAPER

Onderwerp: Structurele investering in de doorwerking van het slavernijverleden en de emancipatie van nazaten van tot slaaf gemaakten
Spreker: Glenn Helberg
Vergadering: Ronde Tafel Conferentie Tweede Kamer, dossier Slavernijverleden
Datum: 15 mei 2025

=====

Inleiding

Sinds de wereldwijde protesten na de moord op George Floyd is de realiteit van institutioneel racisme en anti-zwart racisme wereldwijd niet langer te ontkennen. Ook Nederland werd geconfronteerd met zijn eigen geschiedenis én zijn huidige institutionele werkelijkheid. In een tijd waarin rechts-nationalistische krachten teruggrijpen op koloniserende mechanismen, moeten wij als samenleving uiterst waakzaam zijn.

In plaats van afstand te nemen van het koloniaal denken, blijven veel structuren ervan doordrenkt. In vrijwel elk beleidsdomein bepaalt de overheid top-down wat zij denkt dat de gemeenschappen nodig hebben – zonder hen daadwerkelijk te consulteren. Deze bestuursstructuur is niet alleen een erfenis van 400 jaar koloniaal denken, maar ook een voortzetting ervan in nieuwe vorm.

Zoals mevrouw Biekman, terecht stelt: herstel kan pas plaats vinden als de blik waarmee beleid wordt gevormd fundamenteel verandert.

De Verenigde Naties erkennen slavernij als een misdaad tegen de menselijkheid. Dit verplicht ons allen — en u als volksvertegenwoordigers in het bijzonder — om dit dossier te behandelen met zorgvuldigheid, compassie en daadkracht. Dit vraagt om moreel leiderschap en een fundamenteel rechtvaardigheidsgevoel. Alleen dan kan er iets ontstaan dat op heling en herstel lijkt.

1. Politieke kaders en belangen: wat werkt in dit klimaat

Wij begrijpen dat Kamerleden opereren binnen hun partijpolitieke grenzen en belangen. Daarom koppelen we onze oproep aan historische en morele verantwoordelijkheid, én aan maatschappelijke en economische motieven.

- Jongeren die niet uitvallen, leveren economische waarde op.
- CBS (2022): 12% van jongeren met een niet-westerse achtergrond heeft geen startkwalificatie, t.o.v. 6% van jongeren met een Nederlandse achtergrond.
- Surinaamse en Antilliaanse jongeren: 14% en 16% zonder startkwalificatie.

De institutionele doorwerking van het koloniale verleden resulteert in lage verwachtingen, onder-advisering, uitsluiting en racisme van deze jongeren. In hen investeren is dus niet alleen rechtvaardig, maar ook maatschappelijk en economisch verstandig beleid.

2. Structurele achterstand: doorwerking van het verleden

De achterstand van gemeenschappen van nazaten is niet toevallig. Zij is het directe gevolg van structurele uitsluiting in beleid, onderwijs, arbeidsmarkt en zorg.

- NiNsee (2021): Nazaten verdienen gemiddeld 20% minder dan het nationaal gemiddelde.
- De werkloosheid onder hen is 1,5 keer zo hoog als onder witte Nederlanders.
- Vermogen: huishoudens met een migratieachtergrond bezitten gemiddeld vijf keer minder dan witte Nederlandse huishoudens.
- Zorg (Nivel, 2023): 30% van zorgprofessionals met migratieachtergrond ervaart discriminatie; 25% van patiënten voelt zich ongelijk behandeld.
- Discriminatie: een kwart tot een derde van Nederlanders met een Surinaamse of Antilliaanse achtergrond heeft discriminatie ervaren ogv ras of huidskleur: (CBS, 2023).

Economische en sociale gevolgen van deze achterstanden voor de samenleving:

- Onbenut talent dat zijn volle (economische) potentieel niet kan inzetten voor de samenleving
- Maatschappelijk wantrouwen en spanningen
- Verlies aan arbeidscapaciteit door gezondheidsproblemen
- Discriminatie leidt tot uitstroom van arbeidskrachten in de door personeelstekorten geplaagde zorg
- Structurele onderinvestering in preventieve zorg

4. Institutionele patronen en representatie

Deze institutionele patronen zijn wijdverspreid.

- Het onderwijs is nog doordeesemd van koloniaal en witheidsdenken. Daarom werkt Dave Ensberg in Amsterdam Zuidoost aan dekolonisatie van leermateriaal en lespraktijk.
- Ministeries worden steeds vaker geconfronteerd met rapportages over de discriminatie die medewerkers ervaren, of die burgers door hun toedoen ervaren.
- Op het coördinerend ministerie voor het slavernijdossier bekleden witte ambtenaren nog altijd alle leidinggevende posities.

Zolang er vóór de gemeenschappen wordt gedacht, in plaats van mét hen, verandert er niets. Herstel begint met structurele vertegenwoordiging: benoemingen van mensen van kleur op sleutelposities zijn essentieel. Eén persoon is niet genoeg. Alleen een structureel divers beleidsbureau is nodig om verandering teweeg te brengen.

5. Oproep tot herstel en dekolonisatie

Werkelijk herstel is driedelig en betekent:

- Vertrouwen herstellen in overheden en instituties;
- Institutionele schade die is veroorzaakt door generaties achterstand
- Het denken zelf herstellen — via een actieve dekolonisatie van beleid, systemen en taal.

Dit vereist:

- Normatieve en handhavende aanpak van arbeidsdiscriminatie
- Reflectie op denk- en werkwijzen binnen overheid, bedrijven en instellingen
- Fundamentele herziening van besluitvorming en representatie.

6. Evaluatie, verantwoording & borging

Zonder meetbaarheid geen legitimiteit. Daarom vragen wij:

- Jaarlijkse evaluaties van de beleid en uitvoeringsmaatregelen;
- Toegankelijke rapportages op begrijpelijk taalniveau (B1) — de Rekenkamer stelde in 2022 vast dat slechts 40% van overheidsrapporten begrijpelijk is voor de gemiddelde Nederlander;
- Transparant feedbacksysteem vanuit de gemeenschappen zelf.

Zij die het beleid ondergaan, moeten ook beleid mee vormgeven.

5. Lokale infrastructuur & bottom-up initiatieven

De bestaande infrastructuren in Rotterdam, Amsterdam, Almere en Den Haag laten zien dat zwarte gemeenschappen zichzelf willen en kunnen organiseren. Uit SZW-evaluatie (2022) blijkt: projecten mét betrokkenheid van de doelgroep slagen in 80% van de gevallen — tegenover 50% bij projecten zonder die verbinding.

De overheid moet niet bepalen wát gemeenschappen nodig hebben, maar datgene ondersteunen wat zij zelf al bezig zijn te bouwen.

6. Call to Action

Wij vragen de Kamerleden:

- Ondersteun het dekolonisatieproces van onderwijs, zorg en beleid;
- Zorg voor benoemingen van mensen van kleur op sleutelposities (leidinggevend);
- Borg structureel budget voor bottom-up initiatieven;
- Eis jaarlijkse evaluaties én toegankelijke publieke communicatie;
- Zet u actief in voor herstel van vertrouwen én van schade die voortkomt uit het slavernijverleden.

Tot slot

Herstel is niet alleen een morele plicht. Het is een noodzakelijke stap richting een werkelijk inclusieve en rechtvaardige samenleving.

PRESENTATIE AAN DE TWEEDE KAMER – 15 MEI 2025

Onderwerp: Structurele investering in de doorwerking van het slavernijverleden en de emancipatie van nazaten

Geachte Kamerleden,

Slavernij is geen gevoelig onderwerp. Het is een onderwerp dat vraagt om zorgvuldigheid, moed en moreel leiderschap. Na de formele excuses van de Nederlandse staat is het moment aangebroken om door te pakken. Slavernij is door de Verenigde Naties erkend als een misdaad tegen de menselijkheid. Dat schept een verantwoordelijkheid – voor u, als volksvertegenwoordigers – om beleid te maken dat werkelijk recht doet aan de historische én actuele gevolgen van deze misdaad.

Slavernij was een project van de Nederlandse staat met al haar instituties. Na de afschaffing is er nooit een interventie geweest om het raciale denken in beleid te ontmantelen. Het zat en zit nog steeds op alle niveau's in het beleid.

1. Jongeren centraal: investeren in de toekomst

De jongeren van Surinaamse, Caribische en Afrikaanse afkomst dragen de sporen van 400 jaar uitsluiting – en tóch zijn zij de sleutel tot onze gezamenlijke toekomst.

Toch laten de cijfers een pijnlijk patroon zien:

- CBS (2022): 14% van Surinaamse en 16% van Antilliaanse jongeren heeft geen startkwalificatie, tegenover 6% van autochtone jongeren.
- Door structureel racisme en lage verwachtingen worden zij vaak onderschat, uitgesloten of ontmoedigd.

Elke jongere die uitvalt, is niet alleen een persoonlijk verlies, maar ook een verlies aan maatschappelijk en economisch potentieel. Deze jongeren zijn talentvol, veerkrachtig en ambitieus – maar botsen te vaak op een systeem dat hen klein houdt.

Investeren in deze jongeren is daarom niet alleen een daad van rechtvaardigheid, maar ook van gezond verstand. Zij zijn de ondernemers, de

kunstenaars, de wetenschappers en leiders van morgen – mits we hen nu de kansen geven die generaties vóór hen zijn ontzegd.

2. Structurele ongelijkheid: de doorwerking van het verleden, doorwerking van het denken dat slavernij mogelijk heeft gemaakt.

De achterstanden waarmee deze gemeenschappen kampen zijn geen toeval. Ze zijn het directe gevolg van beleid, van systemen en van een koloniale blik die tot op vandaag doorwerkt.

- Nazaten verdienen gemiddeld 20% minder dan het nationaal gemiddelde.
- Werkloosheid is 1,5 keer zo hoog.
- Vermogensongelijkheid: huishoudens van kleur hebben vijf keer minder vermogen.
- Zorg: 25% van de patiënten met een migratieachtergrond voelt zich ongelijk behandeld.

Deze ongelijkheden kosten de samenleving miljarden: aan zorg, gemiste arbeidscapaciteit, uitkeringen, verloren talent en maatschappelijke spanningen.

3. Wat werkt: betrokkenheid en representatie

De sleutel tot verandering is inclusieve besluitvorming. Projecten waarin gemeenschappen zélf een rol spelen, slagen aantoonbaar beter. SZW toonde in 2022 aan: initiatieven mét betrokkenheid van de doelgroep hebben 80% slagingskans, tegenover 50% zonder die verbinding.

Toch wordt beleid nog te vaak over mensen gemaakt in plaats van met hen. Op het coördinerend ministerie voor het slavernijdossier zijn nog altijd alle leidinggevende posities wit. Zolang representatie ontbreekt, blijft herstel symbolisch. Echte verandering begint met macht delen.

4. Oproep tot structureel herstel

Wij roepen u op om te kiezen voor beleid dat recht doet aan de lange schaduw van het slavernijverleden, en ruimte maakt voor een toekomst waarin álle jongeren gelijke kansen krijgen. Concreet betekent dit:

- Dekolonisatie van onderwijs, zorg en overheidsbeleid.
- Benoemingen van mensen van kleur op sleutelposities.

- Structureel budget voor bottom-up initiatieven.
- Normatieve aanpak van discriminatie in arbeid, zorg en onderwijs.
- Jaarlijkse evaluaties en begrijpelijke communicatie (B1-niveau).
- Gelijkwaardige participatie van getroffen gemeenschappen in beleid.

Tot slot

Herstel is geen gift. Het is een noodzakelijke stap richting een samenleving waarin jongeren – ongeacht hun achtergrond – vrij zijn om te dromen, te leren, te werken en te leiden.

U heeft de macht om van herstel geen symbool, maar realiteit te maken.